

Pandemi Sonrası Yeni Normale Geçişte Yükseköğretim: Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Görüşleri

Higher Education in the Transition to the New Normal After the Pandemic: Opinions of Medical Faculty Students

Sibel ÖZTÜRK DEMİR, A. Faruk LEVENT

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, tıp fakültesi öğrencilerinin acil uzaktan öğretim ve yükseköğretimde yeni normale geçiş süreçlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseniyle yürütülen araştırmanın katılımcılarını 2023-2024 eğitim-öğretim yılı güz döneminde 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören 20 tıp fakültesi öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze toplanmıştır. Nitel veriler, betimsel ve içerik analizine tabii tutulmuştur. Araştırmada, öğrencilerin yeni normale geçiş sürecinde adaptasyon ve konsantrasyon, zaman yönetimi, acil uzaktan öğretim sürecindeki öğrenilen bilgileri hatırlama ile sosyalleşme konularında sorunlarla karşılaştıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin görüşlerine göre, acil uzaktan öğretimden yeni normale geçiş sürecine çok hızlı geçiş yapıldığı ve bu süreçte öğrencilere psikolojik destek sağlanmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, katılımcılar, acil uzaktan öğretim sürecinin gelecekte mesleki anlamda ortaya çıkarabileceği olası sorunları; mezunların işe başladıklarında mesleki yetersizlik yaşama, bilgi birikimine güvenmeme ve motivasyon düşüklüğü olarak sıralamıştır.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Acil uzaktan öğretim, Pandemi sonrası, Yeni normal

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the opinions of medical faculty students regarding emergency remote teaching and the transition to the new normal in higher education. This research, conducted using the phenomenological design within qualitative research methods, involved 20 medical faculty students enrolled in the 2nd and 3rd years during the fall semester of the 2023-2024 academic year. The data were collected face-to-face utilizing a semi-structured interview form prepared by the researchers. The qualitative data were subjected to descriptive and content analysis. In the research, it was concluded that the students faced challenges related to adaptation and concentration, time management, recalling the information learned during the emergency remote teaching process, and socialization during the transition to the new normal. According to students' opinions, it was determined that there was a sudden transition from emergency remote teaching to the new normal and that psychological support was not provided to the students during this process. Furthermore, the participants listed the potential issues that the emergency remote teaching process may pose in the future in a professional context as follows: experiencing professional inadequacy upon entering the workforce, a lack of confidence in their knowledge, and decreased motivation.

Keywords: Higher education, Emergency remote teaching, Post-pandemic, New normal

Öztürk Demir S., & Levent A.F., (2024). Pandemi sonrası yeni normale geçişte yükseköğretim: Tıp fakültesi öğrencilerinin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 14(3), 437-446. <https://doi.org/10.5961/highereducsci.1460754>

Sibel ÖZTÜRK DEMİR (✉)

ORCID ID: 0000-0002-8820-8281

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye

Marmara University, Department of Educational Sciences, Istanbul, Türkiye

sibel.ozturkdemir@outlook.com

A. Faruk LEVENT

ORCID ID: 0000-0003-3429-6666

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye

Marmara University, Department of Educational Sciences, Istanbul, Türkiye

Geliş Tarihi/Received : 28.03.2024

Kabul Tarihi/Accepted : 15.12.2024

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

GİRİŞ

Yeni tip koronavirüs (Covid-19), 2019'un sonlarında ortaya çıktığından bu yana, küresel çapta büyük zorluklara neden olmuştur (Levent ve Aktaş, 2023). Ekonomi, toplum, siyaset ve kültür eğitimi gibi çeşitli alanlarda ciddi sorunlar ortaya çıkarken, birçok ülkede eğitim-öğretim faaliyetlerine ara verilmek durumunda kalmış ve öğretim faaliyetlerinin devamlılığını sağlayabilmek için dersler çevrim içi öğrenme ortamına taşınmıştır (Chau ve Hieu, 2023). Dolayısıyla, tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgınıyla birlikte acil uzaktan öğretim sürecine geçilmiştir (Bozkurt, 2020; Bozkurt ve Sharma, 2020; Hodges, Moore, Locke, Trust ve Bond, 2020). Acil durum veya kriz sırasında hızlı bir şekilde "geçici olarak" alternatif bir öğretim faaliyetine geçildiğinden, bu süreç "acil uzaktan öğretim" ya da "acil durum uzaktan öğretim" olarak adlandırılmıştır (Hodges vd., 2020). Acil uzaktan öğretimin; çevrimiçi ve/veya çevrimdışı tüm kaynakları kullanarak kriz döneminde hayatta kalabilmek (Bozkurt vd., 2020) ve durumu kurtarabilmek ile ilgili olduğu ifade edilmiştir (Bıyıklı ve Özgür, 2021).

16 Mart 2020'de, Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumlarında üç hafta süreyle eğitim ve öğretim faaliyetlerine ara verilmiştir (Yükseköğretim Kurumu [YÖK], 2020a). 23 Mart 2020 tarihinde ise derslerin uzaktan yürütülmesi kararına varılarak (YÖK, 2020b), acil uzaktan öğretim sürecine geçilmiştir. Covid-19, dünya genelinde tıp fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu için geleneksel tıp eğitimi sürecini sekteye uğratmıştır (Brown vd., 2021). Benzer şekilde, Türkiye genelinde de kriz dönemlerinde özgü bir planlama olmaması ve standart bir yaklaşımın belirlenmemesi acil uzaktan öğretim sürecinde tıp eğitiminin farklı yöntemlerle uygulanmasına sebebiyet vermiştir (Arıkan, Koç ve Altınışık-Ergür, 2022, s. 118). Tıp eğitiminde karşılaşılan en mühim sorunlar laboratuvarlarda ve hasta başında gerçekleşen klinik pratik uygulamaların gerçekleştirilememesinden kaynaklanmıştır (Öztürk, Ünver-Doğan, Ak, Fazlıoğulları ve Göktaş, 2021).

"Yeni normal" terimi, pandeminin küresel toplumun hızlı bir şekilde uyum sağlamasını gerektiren köklü değişikliklere yol açtığını ifade etmektedir (Lucero-Prisno vd., 2023). Bu olgu, öğrencilerin de ivedilikle uyum sağlaması gereken değişikliklere maruz kaldığı yönünde değerlendirilmektedir. Acil uzaktan öğretim sonrası yeni normale geçiş sürecinin tıp fakültesi öğrencileri için nasıl geçtiği önemli bir araştırma konusudur (AlMunifi ve Alfawzan, 2023). Öğrenciler özellikle acil uzaktan öğretim sürecinden yeni normale geçişte hangi sorunlarla karşılaşmıştır? "Covid-19 kuşağının" daha düşük becerilere sahip olabileceği ve bu kuşağın daha düşük nitelikte bir iş gücüne yol açabileceği ifade edilmektedir (Mortimer-Lee ve Pabst, 2022). O halde tıp fakültesi öğrencilerinin deneyimlediği sorunlar, gelecekte mesleki yaşamlarını nasıl etkileyecektir?

19 Kasım 2023 tarihinden bu yana, koronavirüs sebebiyle küresel çapta 772 milyondan fazla onaylanmış vaka ile 6 milyondan fazla ölüm bildirilmiştir (World Health Organization [WHO], 2023). Verilerden salgın sürecinin tam olarak sona ermediği anlaşılabilmektedir. Bu kontekste, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yeni normalde yürütüldüğü ifade edilebilir. Bununla birlikte, yeni varyantların ortaya çıkma potansiyeli ya da herhangi

bir doğal afetin cereyan etmesi ihtimali acil uzaktan öğretime geçişi yeniden gündeme getirebilir. Bu bağlamda hem acil uzaktan öğretim hem de yeni normale geçiş süreçlerinde yaşanan sorunların tekrar yaşanmaması için araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Alanyazında acil uzaktan öğretim sürecinde tıp fakültesi öğrencileri üzerine çalışmalar olmasına rağmen (Bıçakçı-Ay ve Çap, 2022; Brown vd., 2021; Maldonado ve Maldonado, 2020; Metakides vd., 2023), acil uzaktan öğretim sürecinden yeni normale geçişte tıp fakültesi öğrencileriyle yürütülen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, acil uzaktan öğretim ile özellikle yeni normale geçişteki sorunların tespit edilerek bu süreçlerdeki eksiklikleri anlayabilmek açısından önemli görülmektedir. Öğrencilerin görüşleri; öğretim ve öğrenme süreci, öğretim içeriği, yöntemi ve değerlendirme gibi konularda iyileştirmeler yapılmasına olanak sağlayabilir. Bu çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinin acil uzaktan öğretim ve yükseköğretimde yeni normale geçiş süreçlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Bu desen, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada, bir olgu olarak, acil uzaktan öğretim ile yeni normale geçiş süreçlerinde yaşanan sorunlara derinlemesine odaklanılmıştır ve bu konuda tıp fakültesi öğrencilerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme ile katılımcılar belirlenmiştir. Ölçüt örneklemedeki temel amaç önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların gözden geçirilmesi ve incelenmesi (Patton, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2021) olduğundan, çalışmanın katılımcılarını bir vakıf ile bir devlet üniversitesinin 2. ve 3. sınıflarında öğrenim gören ve ölçüt olarak acil uzaktan öğretim sürecini deneyimlemiş 12'si kadın 8'i erkek olmak üzere toplam 20 gönüllü tıp fakültesi öğrencileri oluşturmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerinin %55'ini (n=11) 2. sınıf, %45'ini (n=9) ise 3. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu ve yaş aralıklarının çoğunlukla "19-24 yaş arası" olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılacak görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu çalışmada, görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusuna ilişkin kaynaklar incelenerek uzman görüşüne başvurulmuş ve iki gönüllü tıp fakültesi öğrencileri ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında görüşme formuna son hâli verilmiştir. Uygulama sırasında katılımcılara çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilerek "Gönüllü Onam Formu" imzalatılmıştır. Araştırma kapsamındaki görüşmeler 2023-2024 akademik yılı güz döneminde yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Rektörlüğü Etiği Kurulu'na başvuru yapılmıştır. 2024/01 no'lu etik kurul toplantısında 04.01.2024 tarihli "Olumlu" Karar Belgesi alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel veriler hem betimsel hem de içerik analizi tekniklerine başvurularak çözümlenmiştir. Betimsel analiz araştırmanın kavramsal çerçevesinin önceden belirlendiği araştırmalarda tercih edilirken, içerik analizi önceden belirgin olmayan temaların oluşturulduğu araştırmalarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 243). Bu çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin acil uzaktan öğretim ile yeni normale geçiş süreçleri hakkındaki sorulara verdiği yanıtlar analiz edilmiş ve çeşitli temalar ile kodlar oluşturularak bulgular yorumlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken bazı sorulardaki temaların kavramsal çerçevesi önceden oluşturulduğundan betimsel analiz tekniğinden faydalanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Verilerin geçerliliği kapsamında meslektaş teyidi önem arz ettiğinden (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 281), bu çalışmada Eğitim Bilimleri alanlarında uzman bir kişinin görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca, nitel araştırmalarda veri doygunluğunun sağlanması, araştırmanın geçerliliği açısından önem teşkil etmektedir (Merriam, 2023). Bu nedenle, bu çalışmada veriler belirli bir doygunluğa ulaşana kadar toplanmaya devam edilmiştir. Verilerin güvenirliliği kapsamında ise bir araştırmacı ve bir uzman tarafından kodlamalar yapılarak "uyuşum yüzdesi" hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994, s. 64). Uyuşum yüzdeleri 1. soruda %89; 2. soruda %91; 3. soruda %85; 4. soruda %92; 5. soruda %89 ve son olarak 6. soruda %84 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın hem geçerli hem de güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 1: Acil Uzaktan Öğretim Sürecine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
1. Acil uzaktan öğretim sürecinin avantajları	
Zamanı yönetebilme	"Ö1, Ö2, Ö4, Ö9, Ö10, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20"
Ulaşım sorunu olmaması	"Ö2, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö17, Ö19, Ö20"
Dersleri sonradan izleyebilme	"Ö3, Ö4, Ö5, Ö14"
Öğrenme sürecinin verimli olması	"Ö1, Ö6, Ö9, Ö16"
Yaşam kalitesinin artması	"Ö2, Ö12"
Derse devam zorunluluğunun olmaması	"Ö7, Ö8"
Avantajı yok	"Ö15"
2. Acil uzaktan öğretim sürecinin dezavantajları	
Öğrenme sürecinin verimli olmaması	"Ö2, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö18"
Derslerin ciddiye alınmaması ve katılımın az olması	"Ö12, Ö14, Ö18, Ö19"
Yaşamın monotonlaşması	"Ö1, Ö11"
Otokontrol sağlanamaması	"Ö7"
Yok denecek kadar az	"Ö16"

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda sekiz kategori ortaya çıkmıştır.

Acil Uzaktan Öğretim Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecine ilişkin görüşleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, öğrencilerin görüşleri acil uzaktan öğretim sürecinin avantajları ve dezavantajları olmak üzere iki kod altında toplanmıştır. Öğrencilerin görüşlerine göre, bu sürecin avantajları arasında ulaşım sorunu olmaması, zamanı daha etkin yönetebilme, derslere kayıttan ulaşabilme, öğrenme sürecinin daha verimli olması, derse devam zorunluluğunun olmaması ve yaşam kalitesinin artması yer almıştır. Bir öğrenci ise acil uzaktan öğretim sürecinin avantajı olmadığını yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcılar ulaşım kolaylığı hakkındaki görüşlerini "Yol yorgunluğu olmuyor" (Ö6) ve "Yol ve trafik gibi sıkıntılar çekmedik" (Ö20) şeklinde bildirmişlerdir. Zaman yönetimi hakkındaki görüşlerini ise "Zaman olarak ayarlanmanın bize ait olması" (Ö4) ve "Uzaktan olduğu için zaman kazandırması" (Ö18) şeklinde ifade etmişlerdir. Acil uzaktan öğretim sürecinin avantajları arasında yer alan derslere kayıttan ulaşma ile ilgili katılımcılardan Ö3 "Ders kayıtları sayesinde kaçırdığımız ders sayısı azaldı" diyerek görüşünü ifade ederken, Ö14 "Sonradan dersi açıp izleyebilmek bir avantajdı" diyerek bu görüşü desteklemiştir. Öğrenme sürecinin verimli olması ile ilgili katılımcılardan Ö1 "En başarılı geçirdiğim dönemlerden biri olduğunu söyleyebilirim. Herhangi bir zaman kaybı yaşamadan eğitimimde düzenli tekrar ve düzenli ders çalışma rutininin getirdiği başarı bu benim için. Yani win-win bir zaman dilimiydi benim için" diyerek görüşünü beyan etmiştir. Yaşam kalitesinin artması ile ilgili olarak katılımcılardan Ö2 "Ders dışı etkinliklere zaman ayırabilmek" diyerek görüşünü bildirmiştir.

Öğrencilerin görüşlerine göre acil uzaktan öğretim sürecinin dezavantajları arasında öğrenme sürecinin verimli olmaması, yaşamının monotonlaşması, derslerin ciddiye alınamaması ve düşük katılım ile otokontrol sağlanamaması yer almıştır. Bir öğrenci ise acil uzaktan öğretim sürecinin dezavantajının neredeyse olmadığı görüşünü bildirmiştir. Katılımcılar öğrenme sürecinin verimli olmaması hakkındaki görüşlerini “Bence çok verimsiz bir dönemdi” (Ö7) ve “Yüz yüze olmadığı için verimsiz geçti” (Ö13) diyerek bildirmişlerdir. Yaşamın monotonlaşması ile ilgili Ö1 “Aynı oda, aynı ev, aynı hayat ve aynı düzenler bazen sıkıcı olabiliyordu” ve Ö11 “Öğrencinin işsiz bir birey gibi hissetmesi” diyerek görüşlerini ifade etmişlerdir. Acil uzaktan öğretimin bir diğer dezavantajı arası yer alan otokontrol sağlanamaması hakkında Ö7 “Dersleri ne kadar takip etmeye çalışsam da yeterli disiplini sağlayamadığımı düşünüyorum” şeklinde görüşünü beyan etmiştir.

Acil Uzaktan Öğretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Acil Uzaktan Öğretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Ders takibinde zorlanma ve öğrenme güçlüğü yaşama	“Ö2, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö20”
İnternet bağlantısı sorunları	“Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö13, Ö14, Ö17, Ö19, Ö20”
Pratik uygulamaların yapılamaması	“Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Ö12, Ö16, Ö17, Ö20”
Ruhsal olarak çöküş yaşanması ve güvensiz hissetme	“Ö7, Ö11, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20”
Elektrik kesintileri	“Ö1, Ö19”
İletişim ve etkileşim sorunları	“Ö8, Ö20”
Ev ortamının kalabalık olması	“Ö10”
Öğretim elemanlarının sisteme hâkim olmaması	“Ö17”

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğrencilerin görüşlerine göre, acil uzaktan öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar arasında ders takibinde zorlanma ve öğrenme güçlüğü yaşama, internet bağlantısı sorunları, pratik uygulamaların yapılamaması, ruhsal olarak çöküş yaşanması ve güvensiz hissetme, elektrik kesintileri, iletişim ve etkileşim sorunlarının yaşanması, aile ortamının kalabalık olması ve öğretim elemanlarının sisteme hâkim olmaması yer almıştır. Katılımcılardan Ö7 “Ders takibinde zorlandım”, Ö9 “Derslerin online olması anlamamızı zorlaştırıyor” ve Ö14 “Evde oturduğumuz yerden derse odaklanamadık” diyerek ders takibinde zorlandıklarını ve öğrenme güçlüğü yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısı bu süreçte internet bağlantısı sorunları yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Bununla

birlikte, katılımcıların neredeyse yarısı, bu süreçte pratik uygulamaların yapılamadığını ifade etmiştir. Bu konuda Ö6 “Pratik derslerimiz olmadı ve tıp fakültesinde pratik ders teorik dersten daha önemlidir” ve Ö10 “En büyük sorun derslerde laboratuvar çalışmalarının ve maket üzerinde görmeyen oldukça eksik kalmasıydı” diyerek uygulama derslerinin önemini vurgulamıştır.

Acil Uzaktan Öğretim Sürecinin Mesleki Gelişime Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecinin mesleki gelişime etkilerine ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3: Acil Uzaktan Öğretim Sürecinin Mesleki Gelişime Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Mesleki yetersizlik yaşama	“Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö13, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20”
Bilgi birikimine güveneme	“Ö7, Ö12”
Öğrenme güçlüğü yaşama	“Ö10”
Mesleki anlamda ciddi sorunlar oluşabilir	“Ö15”
Sorun oluşmaz	“Ö11, Ö14, Ö16”

Tablo 3’te görüldüğü üzere, katılımcılar acil uzaktan öğretim sürecinin gelecekte mesleki anlamda ortaya çıkarabileceği sorunlar konusunda en fazla mesleki yetersizlik yaşama ve bilgi birikimine güveneme kodlarını belirtmiştir. Düşük becerilere sahip olma/mesleki yetersizlik yaşama ile ilgili olarak katılımcılardan Ö1 “Laboratuvar derslerini yapamadığımız için ekipman kullanma becericimizin gelişmedi, bu durum bazı sorunlar oluşturabilir” diyerek görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Özellikle tıp dersleri için pratik dersler önemli ve biz bunlara erişemedik” diyerek görüşünü aktarmıştır. Ö6 “... tıp fakültesi öğrencileri gibi ilerinin doktorlarının işlerini dört dörtlük yapmasını zorlaştırdığını düşünüyorum” diyerek görüşünü dile getirmiştir. Ö8 “Gelecekte klinikte yetersizlik ortaya çıkabilir”, Ö9 “Tıp gibi uygulamalı bir bölümü uzaktan görmek hekimliğe ilk başlanıldığında zorluk yaşatabilir”, Ö17 “Temel pratiklerde tecrübe eksikliği göze çarparabilir. Bire bir hastalarla iletişime geçebileceğimiz zamanlarda, ilk dönemlerde yetersiz tecrübeden dolayı sorun yaratabilir”, Ö18 “Temel bilgilerde eksiklik TUS’taki başarıyı dolayısıyla uzman hekimlerin yeterli yetkinlikte olmamasına sebep olabilir” ve Ö20 “Yeterince pratik yapmayan ve anatomi dahil soyut şeyleri somut olarak göremememizin sonucu bazı derslerde eksik kalmamıza yol açtı, bu sorunlar bizim iyi hekim olmak için daha fazla çabalamamız gerektiği anlamına geliyor” diyerek görüşlerini beyan etmişlerdir.

Yeni Normale Geçiş Sürecindeki Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin yeni normale geçiş sürecindeki sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4’te görüldüğü üzere, katılımcılar yeni normale geçiş sürecinde en fazla adaptasyon ve konsantrasyon sorunları ile

Tablo 4: Yeni Normale Geçiş Sürecindeki Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Adaptasyon ve konsantrasyon sorunları	"Ö1, Ö7, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö20"
Geçişin yorucu olması	"Ö9, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17"
Sorun yaşamadım	"Ö5, Ö6, Ö11"
Zaman yönetimi sorunları	"Ö4, Ö16"
Geçişin sert olması	"Ö8"
Öğrenilenleri hatırlamada yaşanan zorluklar	"Ö10"
Sosyalleşmenin zor olması	"Ö18"
Sorunlarla başa çıkamıyorum	"Ö8"

zaman yönetimi sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, öğrenciler bu sürecin yorucu olduğunu, geçişin sert olduğunu ve acil uzaktan öğretim sürecindeki öğrendikleri bilgileri hatırlayamadıklarını ve sosyalleşme zorluğu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak, bir katılımcı, sorun yaşamadığını beyan etmiştir. Katılımcılardan Ö7 "Adapte olmakta bir süre zorlandım, uzun süre odaklanamadım" ve Ö13 "Okula ve derslere tekrar adapte olmakta zorlandım" şeklinde görüş bildirerek acil uzaktan öğretim sürecinden yeni normale geçişte adaptasyon ve konsantrasyon sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ö16 "Her gün okula geliyor olmak enerjimi fazlasıyla tüketiyor" ve Ö17 "Vücudumuzun yoğun koşuşturmacalara adapte olup enerji barındırabilmesi biraz zaman aldı" diyerek bu sürecin yorucu olduğunu ifade ederken, katılımcılardan Ö8 "Bence geçiş sert oldu" diyerek yeni normale sert bir geçiş yapıldığını aktarmıştır.

Yeni Normale Geçişte Yaşanan Sorunlarla Başa Çıkma Stratejilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin yeni normale geçişte yaşanan sorunlarla başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5: Yeni Normale Geçişte Yaşanan Sorunlarla Başa Çıkma Stratejilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Öğrenmeye güdülenmek	"Ö14, Ö19, Ö20"
Fedakârlık yapmak	"Ö4, Ö5"
Ders planı hazırlamak	"Ö7, Ö9"
Zamanla alışmak	"Ö17, Ö18"
Romantize etmek	"Ö1"
Zorunluluk hissetmek	"Ö12"
Üniversite içinde ders çalışmak	"Ö16"
Sorunlarla başa çıkamıyorum	"Ö8"

Tablo 5'te görüldüğü üzere, katılımcılar yeni normale geçiş sürecinde karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma stratejilerini;

fedakârlık yapmak, ders planı hazırlamak, romantize etmek, zorunda hissetmek, öğrenmeye güdülenmek, üniversitede ders çalışmak ve zamanla alışmak olarak aktarmışlardır. Katılımcılardan bir tanesi ise sorunlarla başa çıkamadığını beyan etmiştir. Fedakârlık yapmak ile ilgili olarak katılımcılardan Ö4 "Sosyal aktivitelerin bir kısmından fedakârlık yaparak sorunu çözmeye çalışıyorum" diyerek görüş bildirmiştir. Benzer şekilde Ö5 "Belli bir programa göre hareket ediyorum. Bazı sosyal aktivitelerin yerini ders çalışmaya bırakıyorum" şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Ders planı hazırlamak ile ilgili olarak katılımcılardan Ö9 "Kendime daha verimli çalışabilecek çalışma planları ile bu süreci iyi yönetebildiğimi düşünüyorum" şeklinde görüşünü bildirmiştir. Katılımcılardan Ö1 yeni normale geçiş sürecinde sorunlarla başa çıkmak için "romantize etmek" stratejisini kullandığı beyan etmiştir. Katılımcılardan Ö14 "Dersler yüz yüze olunca daha iyi anlıyorum. Bu motivasyonla başa çıkıyorum", Ö19 "Bu sorunlarla başa çıkmak için kendi çalışma alanımı devamlı olarak değiştirdim sürekli farklı bir alanda ders çalıştım ..." ve Ö20 "Odaklanmamı ve motivasyonumu artıracak hedefler koyuyorum. Arkadaşlarımla birlikte çalışarak çalışma isteğimi ve odağımı arttırmaya çalışıyorum" diyerek bir strateji olarak kendi kendilerini öğrenmeye güdülediklerini dile getirmiştir.

Yeni Normale Geçişin Ortaya Çıkardığı Durumlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin yeni normale geçişin ortaya çıkardığı durumlara ilişkin görüşleri Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6: Yeni Normale Geçişin Ortaya Çıkardığı Durumlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Sistemde aksaklıklar yaşanması	"Ö12, Ö14, Ö15"
Teknolojinin daha etkin kullanılması	"Ö17, Ö18, Ö19"
Uygulama derslerinin çevrim içi olması	"Ö4, Ö5"
Materyallerin öğretim sürecine katkı sağlaması	"Ö4, Ö5"
Sosyallik açısından değişiklikler olması	"Ö7, Ö10"
Herhangi bir sorunda çevrim içi öğretime geçilmesi	"Ö11, Ö20"
Yaşam dengesinin bozulması	"Ö1"
Uygulama eksikliğinin fark edilmesi	"Ö3"
Yüz yüze eğitime geçişin zor olması	"Ö6"
Hızlandırılmış bir programa geçilmesi	"Ö9"
Sınıf tekrarı yapılması	"Ö9"
Ders içeriklerinin daha iyi anlaşılması	"Ö13"
Yüz yüze eğitimin değerinin anlaşılması	"Ö17"
Çevrim içi toplantıların daha sık yapılması	"Ö18"

Tablo 6'da görüldüğü üzere, katılımcılar yeni normale geçişin ortaya çıkardığı durumlara ilişkin; sistemde aksaklıklar yaşanması, yaşam dengesinin bozulması, uygulama derslerinin çevrim içi olması, kullanılan çeşitli ders materyallerinin öğretim

sürecine katkı sağlaması, uygulama eksikliğinin fark edilmesi, yüz yüze eğitime geçişin zor olması, hızlandırılmış bir programa geçilmesi, sınıf tekrarı yapılması, sosyallik açısından değişiklikler olması, herhangi bir sorunda yeniden çevrim içi öğretime geçilmesi, ders içeriklerinin daha iyi anlaşılması, yüz yüze eğitimin değerinin anlaşılması, teknolojinin daha etkin olarak kullanılması ve çevrim içi toplantıların daha sık yapılması olarak bildirmişlerdir. Katılımcılardan Ö3 “Pratik eksikliği oluşturduğunu fark ettim” diyerek yeni normale geçişte uygulama eksikliğine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte katılımcılardan Ö4 “... online eğitimi tattıktan sonra örgün eğitime geçmek zor oldu” diyerek bir değişim olarak yüz yüze eğitime geçişin zor olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan Ö9 “Daha sıkışık bir programla eksikler telafi edilmeye çalışıldı. ... Bu duruma uyum sağlayamayan çoğu arkadaşım şu an sınıf tekrarı yapıyor” diyerek hem hızlandırılmış bir programa geçildiğini hem de bu değişime adapte olamayan öğrencilerin sınıf tekrarı yapmak zorunda kaldıklarını dile getirmiştir. Öte yandan, yeni normale geçişte ders materyallerinin öğretim sürecine katkı sağlaması ile ilgili olarak katılımcılardan Ö4 “Uygulama derslerimizi online haliyle bir nebze yapabilmek için 3 boyutlu online görsel ve video materyalleri ekledik. ... Ayrıca yeni siteler ve uygulamalar bu konuyu pekiştirmeyi öğrendik” diyerek görüş bildirmiştir. Yüz yüze eğitimin değerinin anlaşılması ile ilgili olarak katılımcılardan Ö17 “Yüz yüze eğitimin değerini de kavramış olduk” diyerek görüş bildirmiştir. Katılımcılardan Ö18 “Online toplantıların daha sık yapılması günlük hayatı ciddi manada kolaylaştırdığı düşüncesindeyim. Bu teknoloji yeni bir teknoloji değil fakat ... çok etkili ...” diyerek yeni normale geçişte çevrim içi toplantıların daha sık yapıldığını ve bu sürece olumlu yönde katkı sağladığını beyan etmiştir.

Yeni Normale Geçişte Yapılması Gerekenlere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcı öğrencilerin yeni normale geçişte yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7: Yeni Normale Geçişte Yapılması Gerekenlere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Katılımcı
Teorik dersler online yürütülmeliydi	“Ö3, Ö4, Ö5, Ö8”
Öğretim süreci ve içeriği zamanla şekillendirilmeliydi	“Ö2, Ö7, Ö9, Ö18”
Yeni normale kademeli bir geçiş olmalıydı	“Ö1, Ö11”
İhtiyaçlara göre telafi dersleri yapılmalıydı	“Ö10, Ö12”
Süreç planlı ve sistemli olmalıydı	“Ö14, Ö15”
Öğrencilerin üniversiteye bağlılığı arttırılmalıydı	“Ö19, Ö20”
Dersler kayıt altına alınmalıydı	“Ö4, Ö17”
Psikolojik destek sağlanmalıydı	“Ö6, Ö20”
Uygulama dersleri yüz yüze yürütülmeliydi	“Ö8”

Tablo 7’de görüldüğü üzere, katılımcılar acil uzaktan öğretim sonrası yeni normale geçişte öğretim süreci ve içeriğinin zamanla şekillendirilmediğini, teorik derslerin online yürütülmediğini, kademeli bir geçiş yapılmadığını, telafi derslerinin yapılmadığını, sürecin planlı ve sistemli olmadığını, uygulama derslerinin yüz yüze yürütülmediğini, derslerin kayıt altına alınmadığını, psikolojik destek sağlanmadığını ve öğrencilerin üniversiteye bağlılıklarının artırılmadığını beyan etmişlerdir. Katılımcılardan Ö1 “Çok hızlı bir dönüş oldu. ... Bu geçiş yumuşatılabilirdi”, Ö3 “Uygulamalı olmayan derslerin online verilmesi” ve Ö8 “Uygulamalar kesinlikle yüz yüze olmalı tabii” diyerek görüşlerini ifade etmiştir. Öğrencilerin teori derslerinin çevrim içi, uygulama derslerinin ise yüz yüze olarak yürütülmesini tercih etmeleri hibrit eğitim modelini önermeleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Telafi dersleri ile ilgili katılımcılardan Ö12 “Eksik kaldığı düşünülen yerler tekrar edilmeli, hızlıca öneri alınmalıydı” şeklinde görüş bildirmiştir. Ö10 ise “Geçmiş yıla özel kısa süreli bir tekrar ders yapılabilirdi” diyerek görüşünü beyan etmiştir. Yeni normale geçişte öğretim süreci ve içeriğinin zamanla şekillendirilmediğini ile ilgili katılımcılardan Ö2 “Ders programı daha az yoğun olmalıydı. Yoğunluk derecesi gün ilerledikçe artırılabildi” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö4 “Her dersin kaydı alınmalıydı”, Ö13 “Eğitimin ne kadar faydalı ve kalıcı olduğuna bakılmalıydı” ve Ö19 “Öğrencilerin okulla olan bağlarının artırılması için laboratuvarlara daha çok ağırlık verilip öğrenci okula çekilebilirdi” diyerek görüşlerini beyan etmişlerdir.

Yeni Normale Geçişe İlişkin Öğrenci Önerileri

Katılımcı öğrencilerin yeni normale geçişe ilişkin öğrencilerin önerileri Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8’de görüldüğü üzere, katılımcı öğrenciler en fazla yeni normale geçişte planlı bir programın sunulması ve adil olunması gerektiğini önermiştir. Ö9 “Tıp öğrencilerinin pratik yönlerini geliştirecek maket, eğitim materyali desteği verebilir” diyerek öğretim sürecinin daha verimli yürütülebilmesi bağlamında tıp öğrencilerine eğitim desteği verilmesini, Ö11 “Üniversite yönetimine temsilci gönderip öğrencilerin eğitim ve öğretimine dair istek ve şikayetleri dikkate alınmalı” diyerek üniversite yönetimlerinde öğrenci temsilcisinin olması gerektiğini, Ö17 “Olası yeni acil uzaktan eğitimler için ilgili mercilere çeşitli teknik eğitimler verilebilir” diyerek paydaşlara teknik eğitimler sağlanmasını, Ö19 “Her tıp öğrencisi için hastanelerde ekstra kontenjan açılarak staj yapma imkanları artırılabilir” diyerek hastanelerle iş birliği yapılarak staj olanaklarının artırılmasını önermiştir. Bununla birlikte Ö4 “Hafta içi bir gün öğleden sonra veya bir tam gün bize ders çalışma zamanı açısından bırakılabilir” diyerek öğrencilerin gelişmelerine olanak sağlanmasını, Ö1 ise “Pratik olmayan dersler için ... yani teorik eğitim bence online olabilir” diyerek hibrit öğrenme modelinin desteklenmesini, Ö17 “Sistem altyapıları güçlendirilebilir” diyerek öğrenme yönetim sisteminin altyapısının iyileştirilmesini, Ö13 “Eksik olduğumuz laboratuvar dersleri yerine ek ders sağlanabilir” diyerek uygulama derslerinin telafi edilmesini, Ö6 “Öğrencilerin zor bir süreçten geçtikleri göz önünde bulundurulmalı ve öğrencilerle iletişim halinde olunmalı” diyerek öğrencilerin taleplerinin dikkate alınmasını ve Ö18 “Teknoloji okuryazarlığına giriş gibi

Tablo 8: Yeni Normalde Geçiş İlişkin Öğrenci Önerileri

Kodlar	Katılımcı
Planlı bir program sunulmalı ve adil olunmalı	“Ö1, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16, Ö20”
Hibrit öğrenme modeli desteklenmeli	“Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö17, Ö18”
Uygulama dersleri telafi edilmeli ve artırılmalı	“Ö4, Ö5, Ö7, Ö13”
Süreç sistemli ve koordineli yürütülmeli	“Ö10, Ö12, Ö15, Ö17”
Derslerin kayıt altına alınması sağlanmalı	“Ö3, Ö4, Ö5”
Öğrenci talepleri dikkate alınmalı	“Ö6, Ö8, Ö9”
Denetim mekanizmaları oluşturulmalı	“Ö11, Ö15”
Üniversite yönetimine öğrenci temsilcisi katılmalı	“Ö11, Ö17”
İletişimi güçlü bir ekip tarafından süreç yürütülmeli	“Ö12, Ö17”
Öğrencilere özgür alanlar sağlanmalı	“Ö1, Ö4”
Öğrencilere mentor desteği verilmeli	“Ö6”
Eğitim materyali desteği verilmeli	“Ö9”
Acil uzaktan öğretime tekrar geçilmemeli	“Ö10”
Uzaktan eğitim sisteminin altyapısı güçlendirilmeli	“Ö17”
Teknoloji okuryazarlığı seçmeli ders olarak eklenmeli	“Ö18”
Hastanelerle iş birliği yapılarak staj olanakları artırılmalı	“Ö19”
Psiko-sosyal destek ekipleri oluşturulmalı	“Ö20”
Öğrencilere sosyal etkinlikler düzenlenmeli	“Ö20”

dersler öğrencilere seçmeli ders olarak verilebilir” diyerek teknoloji okuryazarlığı gibi derslerin açılmasını önermiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, tıp fakültesi öğrencilerinin acil uzaktan öğretim ve yükseköğretimde yeni normale geçiş süreçlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, katılımcı öğrencilerin görüşüne göre, acil uzaktan öğretim sürecinin avantajları; ulaşım sorunu olmaması, zamanı daha etkin yönetebilme, derslere kayıttan ulaşabilme, öğrenme sürecinin daha verimli olması, derse devam zorunluluğunun olmaması ve yaşam kalitesinin artması olarak sıralanmıştır. Bughrara vd. (2023) tarafından yapılan bir araştırmada, pandemi döneminde çevrim içi eğitim uygulamalarının tıp öğrencileri açısından daha fazla öğrenme fırsatı sağladığı belirlenmiştir. Dinç ve Erdoğan (2022) tarafından yürütülen bir araştırmada, yaşam standartlarında kolaylık, derslerin istenildiği zaman çevrim dışı olarak erişilebilmesi, zamandan tasarruf sağlamak acil uzaktan öğretim sürecinin avantajları arasında yer almıştır. Seyhan (2021) tarafından yürütülen araştırmada da acil uzaktan öğretim sürecinin yer ve zamandan bağımsız öğrenme sağlama ve dersleri tekrar izleme gibi hususlarda avantajlar sağladığı sonucuna varılmıştır.

Bu araştırmada, acil uzaktan öğretim sürecinin dezavantajlarında; öğrenme sürecinin verimli olmaması, derslerin ciddiye alınmaması ve katılımın az olması ile otokontrol sağlanamaması öne çıkmıştır. Katılımcı öğrencilerin bir kısmı acil uzaktan öğrenme sürecinde öğretim faaliyetlerinin daha verimli olduğunu belirtirken bir kısmı ise verimli olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüş farklılığının nedeni öğrencilerin farklı öğrenme stillerine sahip olmasıyla ilişkili olabilir. Nitekim bazı öğrenciler bağımsız

çalışma ile öğrenme sürecini daha verimli yürütebilirken, bazıları ise pratik uygulamalar ile bu süreci daha verimli yürütebilir. Bununla birlikte bazı katılımcılar acil uzaktan öğretim sürecinin yaşamı monotonlaştırdığı ifade etmiştir. Öğrencilerin üniversite ortamından uzak kalarak hocalarla etkileşim içinde olamaması ve sosyal aktivitelerde bulunamaması onları yaşamın tekdüzelenmesi şeklinde bir düşüncenin oluşmasına yol açmış olabilir. Eminoğlu ve Duruk (2023) tarafından yürütülen araştırmada da acil uzaktan öğretim sürecinde öğrencilerin dersleri ciddiye alamadıkları ve derse aktif katılmadıkları tespit edilmiştir. Dinç ve Erdoğan (2022) tarafından yürütülen araştırmada, pandemi sürecinde öğrencilerin bilgileri kalıcı olarak öğrenemedikleri saptanmıştır. Seyhan (2021) tarafından yürütülen araştırmada da pandemi sonrasında acil uzaktan öğretim sürecinde öğrencilerin öğrenmeye güdülenememe ve öğrenme güçlüğü yaşama gibi sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir.

Bu araştırmada, öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlar içinde; ders takibinde zorlanma, uyum sağlayamama, internet bağlantısı sorunları, elektrik kesintileri ve iletişim güçlükleri öne çıkmıştır. Eminoğlu ve Duruk (2023) tarafından yürütülen bir araştırmada, öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecinde bağlantı ve erişim sorunları ile iletişim ve etkileşim sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Dinç ve Erdoğan (2022) tarafından yürütülen bir başka araştırmada ise öğrencilerin internet bağlantı sorunu ile elektrik kesintileri yaşadıkları saptanmıştır.

Bu araştırmada, öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecinde pratik uygulamaların yapılamamasını önemli bir sorun olarak gördükleri belirlenmiştir. İlgili literatürde acil uzaktan öğretim sürecinde özellikle tıp ve hemşirelik gibi sağlık alanlarında

pratik uygulamaların yapılamaması sorunu birçok araştırmada tespit edilmiştir (Abbasi vd., 2020; Dinç ve Erdoğan 2022; Holzmann-Littig vd., 2022; Karagöz, Ağadayı ve Başer, 2020; Tuna ve Şahin, 2023). Acil uzaktan öğretim süreci tıp eğitimini özellikle “klinik uygulama derslerinin müfredat çıktılarını gerçekleştirme zorluğu veya uygun olmayan yöntemlerin kullanılması” ve “müfredata uygun olmayan klinik değerlendirmelerin yapılması” olmak üzere iki temel konuda etkilemiştir (Al-Kadri, Moamary ve Knawy, 2020). Ayrıca, bu araştırmada, katılımcı öğrenciler acil uzaktan öğretim sürecinde ruhsal olarak çöküş yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde acil uzaktan öğretim sürecinde öğrencilerin mental sağlık sorunu yaşadıklarına dair araştırmalar bulunmaktadır (Kara, 2021; Low vd., 2023).

Araştırmada, katılımcılar acil uzaktan öğretim sürecinin mesleki gelişime etkilerine ilişkin “mesleki yetersizlik yaşama” ve “bilgi birikimine güveneme” kodları öne çıkmıştır. Dinç ve Erdoğan (2022) tarafından yürütülen bir araştırmada, öğrencilerin kendilerini mesleki olarak yetersiz hissettikleri sonucuna varılmıştır. Şan vd. (2022) tarafından yürütülen bir araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun klinik beceri eğitimlerindeki eksiklik sebebiyle başarılı bir hekim olamayacağından kaygılandıkları tespit edilmiştir. Uysal, Korkmaz, Tekin ve Uysal (2021) tarafından yürütülen bir araştırmada da tıp eğitiminde acil uzaktan öğretim uygulamalarının gerekli becerilerin edinilmesinde yeterli olamayabileceği ve öğrencilerin gerçek hastalar üzerinde uygulama yapma yetkinliğine ulaşamayabilecekleri saptanmıştır. Buna göre, acil uzaktan öğretim sürecinde öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin gelecekte mesleki yetersizlik ve özgüven eksikliği gibi sorunlarla karşılaşabilecekleri söylenebilir.

Bu araştırmada, katılımcı öğrencilerin yeni normale geçiş sürecinde adaptasyon ve konsantrasyon ile zaman yönetimi konularında sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte, yeni normale geçiş sürecinin sert ve yorucu olduğu, buna ek olarak öğrencilerin acil uzaktan öğretim sürecindeki öğrendikleri bilgileri hatırlamada ve sosyalleşmede zorluklar yaşadıkları ortaya konulmuştur. Yeni normale geçiş süreci ani ve zorlu olmuştur. Yeni normale geçiş sürecinde sorunlarla başa çıkmak için öğrenciler çeşitli stratejiler geliştirmek durumunda kalmıştır. Bu başa çıkma stratejileri; “fedakârlık yapmak”, “ders planı hazırlamak”, “romantize etmek”, “zorunluluk hissetmek”, “zamana bırakmak”, “öğrenmeye güdülenmek” ve “üniversite içinde ders çalışmak” olarak sıralanmıştır. Kaplan-Sayı vd. (2023) tarafından yürütülen bir araştırmada, pandemi sonrasında okul uyum sürecinde öğrencilerin okula dönmek için heyecanlı olmasına rağmen yüksek akademik talepler, zorbalık, zamanı yönetememe ve ilişkiler gibi nedenlerle kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Beauchamp (2022) tarafından yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin yeni normale geçiş sürecinde sosyal-duygusal sorunlar yaşadıkları saptanırken, zaman yönetimi ve konsantrasyon konularında zorlandıkları tespit edilmiştir.

Bu araştırmada, katılımcı öğrencilerin görüşlerinde yeni normale geçişin ortaya çıkardığı durumlara ilişkin sistemde aksaklıklar yaşanması, yaşam dengesinin bozulması, sosyal açıdan değişiklikler olması, uygulama derslerinin eksikliğinin fark edilmesi, yüz yüze eğitime geçişin zor olması ve yüz yüze eğitimin değerinin kavranması görüşleri öne çıkmıştır. Liu ve Li (2023)

tarafından yürütülen bir araştırmada, pandemi sırasında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin akademik tükenmişlik ve öğrenme kaygısı ile psikolojik olarak baskı hissettikleri belirlenmiştir.

Salgın hastalık ve doğal afet koşullarına uyum sağlayabilmek açısından uygulamalı alanlarda videolar, sanal simülasyon uygulamaları ve kanıt temelli uygulamalar aracılığıyla öğretim içeriğinin zenginleştirilmesi ve uygulamaların çevrim içi öğrenme ortamında eşgüdümlü bir şekilde yürütülebilmesi önem arz etmektedir (Eminoğlu ve Duruk, 2023). Buna karşın, pandemi öncesinde laboratuvar veya kliniklerde uygulama yapabilen tıp öğrencileri acil uzaktan öğretim sürecinde bu öğrenme deneyimden yoksun kalmış (Dinç ve Erdoğan, 2022) olmasına rağmen, yeni normale geçişte telafi dersleri yapılmamıştır. Bu araştırmada da katılımcı öğrenciler; acil uzaktan öğretim sonrası yeni normale geçişte yapılması gerekenlere ilişkin kademeli bir geçiş yapılmalıydı, teorik dersler online yürütülmeliydi, telafi dersleri düzenlenmeliydi, süreç planlı olmalıydı, uygulama derslerine ağırlık verilmeliydi, dersler kayıt altına alınmalıydı ve psikolojik destek sağlanmalıydı şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Bu araştırmada, öğrencilerin yeni normale geçişe yönelik; üniversite yönetimlerine öğrenci temsilcisinin bırakılması, öğrencilere eğitim materyali desteği verilmesi, hastanelerle iş birliği yapılarak staj olanaklarının artırılması ve psiko-sosyal destek ekiplerinin oluşturulması, hibrit öğrenme modelinin desteklenmesi, öğrencilere özgür alanlar sağlanması, öğrencilere mentor desteği sağlanması, öğrencilere disiplinli ve adil davranılması, derslerin kayıt altına alınmasının sağlanması, öğrenci taleplerinin dikkate alınması, iletişimi güçlü bir ekip tarafından sürecin yönetilmesi ve iletişimin artırılması ve teknoloji okuryazarlığının seçmeli ders olarak eklenmesi önerileri öne çıkmıştır. Arıkan vd. (2022) tarafından yürütülen bir araştırmada da tıp fakültesi öğrencilerinin öğrencilere mentor desteği sağlanması, hibrit öğretim yapılması, online ders kayıtlarının erişilebilir olması ve öğrencilerle sıkı bir iletişim içinde olunması yönünde önerileri olmuştur.

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Yükseköğretim kurumlarında olağanüstü hâl birimi kurulabilir ve herhangi bir olağanüstü duruma karşı yol haritaları önceden hazırlanabilir.
- Üniversitelerin uzaktan öğretim sistemlerinin alt yapıları iyileştirilebilir ve kriz dönemlerinde acil uzaktan öğretime daha etkili bir şekilde geçiş sağlanabilir.
- Yeni normale geçiş sürecinde öğrencilere psiko-sosyal destek verilebilir ve mentor desteği sağlanabilir.
- Yükseköğretimde AR-GE çalışmalarına hız verilerek sanal gerçeklik/artırılmış gerçeklik laboratuvarlarının yaygınlaşması sağlanabilir.
- Tıp eğitimi, hastane yönetimi, kamu yönetimi ve insan kaynakları yönetimi gibi alanlarda müfredata “Acil Durum ve Afet Yönetimi” dersi eklenerek üniversite öğrencilerinin bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

- Yeni normale geçiş sürecinde hem öğrencinin üniversiteye bağlılığını artırılabilmesi hem de öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayabilmek için üniversite yönetimleri tarafından sosyal etkinliklerin sayısı artırılabilir.

Yazarların Katkıları: Tüm yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Finansal destek yoktur.

Hakemlik Süreci: Çift taraflı kör hakemlik.

KAYNAKLAR

- Abbasi, S., Ayoob, T., Malik, A., & Memon, S. I. (2020). Perceptions of students regarding e-learning during Covid-19 at a private medical college. *Pak J Med Sci*, 36, 57-61.
- Al-Kadri, H. M., Moamary, A. M., & Knawy, A. B. (2020). Framework for curriculum delivery during COVID-19 pandemic in a health sciences university. *Ann Thorac Med*, 15(4), 185-189.
- AlMunifi, A. A., & Alfawzan, M. S. (2023). Back to the new normal in engineering education towards student-centered learning: Remote? In person? Hybrid? *Sustainability*, 15, 1-18, doi: 10.3390/su151813510
- Arıkan, A. T., Koç, E. M., & Altınışık-Ergür, G. (2022). Pandemiye uzaktan tıp eğitiminin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi: Türkiye deneyimi. M. H. Türkçapar (Ed.), *Uzaktan eğitimde güncel sorunlar ve çözüm önerileri* içinde (ss. 116-132). Ankara: ASBU Yayınları.
- Beauchamp, S. (2022). *Lessons learned from emergency remote teaching and learning in a suburban -high school*. Unpublished doctoral dissertation, Lindenwood University, St. Charles, Missouri.
- Bıçakçı-Ay, Ş., & Çap, D. (2022). Distance education in COVID-19 pandemic: what do medical students think? *World of Medical Education*, 21(65), 42-55.
- Biyyıklı, C., & Özgür, A. O. (2021). Öğretmenlerin Covid-19 pandemi dönemindeki senkron uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(1), 110-147.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi, doi: 10.5281/zenodo.3778083
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., ... & Rodes, V. (2020). A global outlook to the interruption of education due to Covid-19 pandemic: navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126.
- Brown, A., Kassam, A., Paget, M., Blades, K., Mercia, M., & Kachra, R. (2021). Exploring the global impact of the COVID-19 pandemic on medical education: an international cross-sectional study of medical learners. *Canadian Medical Education Journal*, 12(3), 28-43.
- Bughrara, M. S., Swanberg, S. M., Lucia, V. C., Schmitz, K., Jung, D., & Wunderlich-Barillas, T. (2023). Beyond COVID-19: the impact of recent pandemics on medical students and their education: a scoping review. *Medical Education Online*, 28(1), 1-29, doi: 10.1080/10872981.2022.2139657
- Chau H. T., & Hieu N. A. (2023). Review of emergency remote teaching during the outbreak of COVID-19 in Vietnam: EFL students' problems and suggestions for sustainable development of online teaching. *Language Related Research*, 14(5), 223-244.
- Dinç, S., & Erdoğan, E. (2022). COVID-19 pandemisinde yeni deneyimler: Uzaktan eğitime ilişkin öğrenci görüşleri. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(3), 385-392, doi: 10.38108/ouhcd.962460
- Eminoğlu, A., & Duruk, N. (2023). The problems faced by nursing students in performing their nursing skills after online education during the Covid-19 pandemic process: a qualitative study. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 5(2), 103- 112.
- Hodges, C. B., Moore, S., Locke, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*, 27. Erişim adresi: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (01 Aralık 2023).
- Holzmann-Littig, C., Zerban, N. L., Storm, C., Ulhaas, L., Pfeiffer, M., Kotz, A., ... & Huber, J. (2022). One academic year under COVID-19 conditions: two multicenter cross-sectional evaluation studies among medical students in Bavarian medical schools, Germany students' needs, difficulties, and concerns about digital teaching and learning. *BMC Medical Education*, 22(1). 1-14, doi: 10.1186/s12909-022-03480-x
- Kaplan-Sayı, A., Atay, D., Karadeniz, Ş., Burçin-Canbaz, M. Aşıcı, M., & Aslan, Ö. (2023). Adaptation process to school after pandemic in Turkish context. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14(1), 111-117, doi: 10.47750/pegegog.14.01.13
- Kara, B. (2021). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 pandemisinin psikolojik etkisi: Güncel kanıtların gözden geçirilmesi. *Sağlık ve Toplum*, 31(2), 32-37.
- Karagöz, N., Ağadayı, E., & Başer D. A. (2020). Bir tıp fakültesi öğrencilerinin pandemiye uzaktan eğitim ile ilgili davranışları ve sorunları pandemi sürecinde tıp eğitimi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 11, 149-158.
- Levent, A. F., & Aktaş, A., (2023). The effects of the COVID-19 pandemic on international students. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 15(4), 82-95.
- Liu, Y., & Li, Z. (2023). International research review and teaching improvement measures of college students' learning psychology under the background of COVID-19. *Sustainability*, 15(9), 1-16, doi: 10.3390/su15097459
- Low, E. Z., O'Sullivan, N. J., Sharma, V., Sebastian, I., Meagher, R., Alomairi, D., & Kelly, M. E. (2022). Assessing medical students' perception and educational experience during COVID-19 pandemic. *Irish Journal of Medical Science*, 192, 1015-1020, doi: 10.1007/s11845-022-03118-3
- Lucero-Prisno, D. E., Shomuyiwa, D. O., Ramazanu, S., Adebisi, Y. A., Duarte, J. A., Azanza, P. A., ... & Kouwenhoven, M. B. N. (2023). Public health word of the year: new normal. *Public Health Challenges*, 2(3), 1-4., doi: 10.1002/puh2.102
- Maldonado, K., & Maldonado, L. F. D. (2022). Emergency remote teaching and the medical student. *Technium Soc. Sci. J.*, 36, 157-162.
- Merriam, S. B. (2023). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskı) (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.

- Metakides, C., Pielemeier, L., Lytras, T., Mytilinaios, D. G., Themistocleous, S. C., Pieridi, C., ... & Nikas, IP. (2023). Burnout and motivation to study medicine among students during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Medicine*, 10, 1-7.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. USA, CA: Sage.
- Mortimer-Lee, P., & Pabst, A. (2022). *Covid-19 and productivity: impact and implications*. London: National Institute of Economic and Social Research (NIESR). Erişim adresi <https://www.niesr.ac.uk/wp-content/uploads/2022/02/OP62-Covid-19-and-Productivity.pdf> (05 Aralık 2023).
- Öztürk S., Ünver-Doğan N., Ak A., Fazlıoğulları, Z., & Gökteş, S. (2021). Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Covid-19 pandemi sürecinde eğitim deneyimi. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 60(1), 21-26.
- Öztürk-Demir, S., & Eren, E. (2022). Öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk, memnuniyet ve akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science and Education (ICSE)*, 5(2), 133-156, doi: 10.47477/ubed.1129155
- Patton, Q. P. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2. Baskı). (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(3), 65-93, doi: 10.51948/auad.910385
- Sezgin, S. (2021). Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: Öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296.
- Şan, B., Alğan, G. A., Erdoğan, Ö., Sarıkocalar, F., Taştan, E., Mutlu, S. A., & Taş, G. (2022). Öğrenci gözüyle online tıp eğitimi. *Öndokuzmayıs Tıp Dergisi*, 1(1), 21-26.
- Tuna, R., & Şahin, S. (2023). Perceptions and emotions of nursing and health management students about distance learning during the COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 272-278.
- Uysal, İ., Korkmaz, G., Tekin, M., & Uysal, M. A. (2021). Acil uzaktan öğretim sürecinde tıp eğitimi mesleki beceri uygulamalarında video kullanımına yönelik öğrenci görüşleri. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(62), 102-114.
- WHO. (2023). *Covid-19 epidemiological update*. Erişim adresi <https://www.who.int/publications/m/item/covid-19-epidemiological-update---24-november-2023> (03 Aralık 2023).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin.
- YÖK. (2020a). *YÖK Koronavirüs (Covid-19) bilgilendirme notu-1*. Erişim adresi https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx (01 Aralık 2023).
- YÖK. (2020b). *Basın açıklaması*. Erişim adresi <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerdeuygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> (01 Aralık 2023).
- YÖKAK. (2020). *Pandemi döneminde uzaktan eğitim*. Erişim adresi <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemidoneminde-uzaktan-egitim/> (01 Aralık 2023).